

LAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 5/2008 vp

Hallituksen esitys laiksi vihkimisoikeudesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 4 päivänä maaliskuuta 2008 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi vihkimisoikeudesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 14/2008 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon (PeVL 8/2008 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Markku Helin, oikeusministeriö
- ylitarkastaja Joni Hiitola, opetusministeriö

- käräjätuomari Kimmo Simola, Turun käräjäoikeus
- päällikkö Mirja Kainu, Turun seudun maistraatti
- henkikirjoittaja Torsti Patakangas, Lapin maistraatti
- puheenjohtaja Klaus Korhonen ja tiedottaja Ari Kattainen, Suomen Helluntaikirkko
- tiedotusjohtaja Veikko Leinonen, Jehovan todistajat uskonnollinen yhdyskunta.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- valtiovarainministeriö
- Rovaniemen käräjäoikeus
- tietosuojavaltuutettu
- Pohjois-Pohjanmaan maistraatti
- Vapaa katolinen kirkko
- Helsingin Juutalainen seurakunta
- Vapaa-ajattelijain Liitto ry ja Suomen Humanistiliitto ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki vihkimisoikeudesta. Lailla uudistettaisiin nykyisin avioliittolakiin sisältyvät säännökset, jotka koskevat oikeutta toimittaa avioliittoon vihkimisiä rekisteröidyissä uskonnollisissa yhdyskunnissa. Laki sisältäisi säännökset vihkimisoikeuden myöntämisen edellytyksistä ja vihkimisoikeuden käytön valvonnasta.

Vihkimisoikeus voitaisiin myöntää rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan hakemuksesta yhdyskunnan jäsenelle, joka on antanut kirjal-

lisen suostumuksensa vihkijänä toimimiseen ja joka täyttää laissa säädetyt kelpoisuusehdot. Vihkimisoikeuden myöntäisi ja sen käyttämistä valvoisi maistraatti.

Laki sisältäisi myös säännökset myönnetyn vihkimisoikeuden peruuttamisesta sekä vihkimisoikeuksien rekisteröinnistä.

Avioliittolakiin tehtäisiin ehdotetusta uudesta laista johtuvat välttämättömät muutokset. Lisäksi avioliittolakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siviilivihkimisen toimittamiseen vel-

voitettujen virkamiesten piiri laajenee. Siviilivihkimisen voisivat käräjäoikeudessa toimittaa laamannin ja käräjätuomarin ohella myös käräjäviskaali ja laamannin antaman määräyksen perusteella notaari. Oikeuden siviilivihkimisen toimittamiseen maistraatissa saisi maistraatin päällikön ja henkikirjoittajan ohella myös julkinen notaari. Käräjäoikeuslakiin lisättäisiin vastaavasti säännös, joka koskee laamannin oikeutta määrätä notaari toimittamaan vihkimisiä.

Lisäksi avioliittolakea ehdotetaan muutettavaksi siten, että siviilivihkimiseen oikeutettu voisi olla muu kuin virkamies. Maistraatti voisi myöntää vihkimisoikeuden laissa säädetty päte-

vyysvaatimukset täyttävälle henkilölle. Edellytyksenä vihkimisoikeuden myöntämiselle olisi, että tämä on tarpeen siviilivihkijöiden riittävän määrän turvaamiseksi maistraatin toimialueella. Laki sisältäisi säännökset muun muassa vihkimisoikeuden antamisen edellytyksistä ja sen noudattamisen valvonnasta.

Lisäksi ehdotetaan vähäisiä muutoksia avioliittolain ja rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain säännöksiin, jotka koskevat oikeutta periä maksu vihkimisen tai rekisteröimisen toimitamisesta.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa 1. ja 2. lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin. Valiokunnalla ei ole huomauttamista hallituksen esitykseen sisältyvistä 3. ja 4. lakiehdotuksesta.

Rekisteröidyt uskonnolliset yhdyskunnat

Hallituksen esitykseen sisältyvässä 1. lakiehdotuksessa säädetään vihkimisoikeuden myöntämisestä rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan jäsenelle, vihkiäjälle asetettavista edellytyksistä sekä vihkiäjän vastuusta. Lisäksi lakiehdotus sisältää säännöksiä vihkimisoikeuden myöntävästä ja sitä valvovasta viranomaisesta sekä vihkimisoikeusrekisteristä.

Rekisteröidyt uskonnolliset yhdyskunnat ovat yksityisoikeudellisia yhteisöjä, joten vihkimisoikeuden myöntäminen niille merkitsee julkisen hallintotehtävän antamista muulle kuin viranomaiselle. Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaarana perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän

hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle. Perustuslakivaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa (PeVL 8/2008 vp) katsonut, ettei vihkimistoimituksissa ole kysymys sellaisesta merkittävästä julkisen vallan käytöstä, joka pitäisi antaa vain viranomaiselle. Lakiehdotuksen tarkoituksena onkin saattaa vihkimisoikeutta koskeva sääntely sellaiseksi, että se täyttää perustuslain 124 §:ssä säädetty perusoikeuksien, oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimukset. Voimassa oleva sääntely on puutteellista, koska vihkimisoikeuden myöntämisen edellytyksistä, vihkimisoikeuden valvonnasta tai sen peruuttamisesta ei ole säännöksiä.

Lakivaliokunta katsoo, että esitys on huolellista työtä ja ehdotukset harkittuja. Valiokunnan mielestä ehdotus siitä, ettei vihkimisoikeutta nykyiseen tapaan myönnettäisi rekisteröidylle uskonnolliselle yhdyskunnalle, vaan yhdyskunnan hakemuksesta sen jäsenelle, on perusteltu. Näin voidaan nykyistä paremmin turvata se, että vihkimisoikeus myönnetään henkilölle, jolla on asianmukaiset edellytykset vihkimisten toimitamiseen.

Ehdotetun lain 2 §:n 1 momentissa säädetään vihkimisoikeuden myöntämisen edellytykseksi myös muun muassa se, että kyseinen henkilö on perehtynyt vihkimisen edellytyksiin ja toimit-

tamiseen sekä vihki­jän velvollisuuksiin ja vastuuseen. Ehdotetun lain 4 §:n 2 momentin mukaan hakemukseen vihkimisoikeuden saamiseksi on liitettävä selvitys perehtyneisyydestä tehtävään. Esityksen yksityiskohtaisten perustelujen (s. 11) mukaan käytännössä perehtyneisyys voitaisiin osoittaa uskonnollisen yhdyskunnan järjestämällä koulutuksella, kuten vihki­jäkurssilla. Lisäksi perehtymisenä voitaisiin pitää esimerkiksi pitkäaikaista kokemusta vihki­jänä toimimisesta. Se, voidaanko selvitystä perehtyneisyydestä pitää riittävänä, jäisi maistraatin arvioitavaksi.

Perehtymistapaa koskeva sääntely on edellä kuvatuin tavoin verraten yleisluonteista. Tällaista sääntelyä puoltaa valiokunnan mielestä kuitenkin se, että rekisteröidyt uskonnolliset yhdyskunnat poikkeavat merkittävästi toisistaan kooltaan ja rakenteiltaan. Sääntelyyn on siten hyvä jättää joustavuutta. Valiokunta pitää kuitenkin tärkeänä, että uskonnolliset yhdyskunnat järjestävät asianmukaista koulutusta ja huolehtivat koulutukseen ohjaamisesta vihkimiseen liittyviin kysymyksiin perehdyttämiseksi. Valiokunta korostaa myös maistraatin tehtävää arvioida, että vihki­jät ovat riittävästi perehtyneitä vihkimistehtävään. Maistraatin olisikin tarvittaessa pyydettävä perehtyneisyydestä lisäselvitystä ja harkittava myös henkilökohtaista kuulemistä. Tässä yhteydessä on merkityksellinen myös esityksen ehdotus siitä, että vihkimisoikeuden myöntäminen keskitettäisiin yhdelle maistraatille. Keskitäminen on valiokunnan mielestä myönteistä, koska se edistää vihkimisoikeuden edellytysten yhtenäistä ja johdonmukaista arviointia.

Asian käsittelyssä on tullut esiin myös kysymys siitä, voisiko uskonnollisen yhdyskunnan yhdyskuntajärjestyksellä olla merkitystä vihkimisoikeuden hakemisessa ja myöntämisessä. Se, että yhdyskunnan yhdyskuntajärjestys täyttää uskonnonvapauslain (453/2003) vaatimukset, tutkitaan uskonnollisen yhdyskunnan rekisteröinnin yhteydessä. Uskonnonvapauslain säännökset eivät edellytä yhdyskuntajärjestyksessä mainittavaksi sitä, kenelle vihkimisoikeus voidaan kyseisessä yhdyskunnassa hakea. Valio-

kunnan saaman selvityksen mukaan joidenkin uskonnollisten yhdyskuntien yhdyskuntajärjestyksessä tämä tieto mainitaan, mutta kattavaa tietoa tästä kysymyksestä ei ole ollut käytettävissä. Valiokunnan mielestä vihkimisoikeuden myöntämisen kannalta ei ole tarpeen edellyttää, että yhdyskunnan yhdyskuntajärjestyksessä pitäisi mainita, kenelle vihkimisoikeus voidaan hakea. Tällainen vaatimus voisi käytännössä kaventaa mahdollisten vihki­jöiden piiriä. Vihkimisoikeuden hakeminen ja myöntäminen sellaiselle, jota yhdyskuntajärjestyksessä ei ole mainittu, edellyttäisi myös aina yhdyskuntajärjestyksen muuttamista. Jos viranomaisen tulisi tutkia yhdyskunnan yhdyskuntajärjestystä vihkimisoikeuden myöntämistä koskevassa asiassa, on myös mahdollista, että viranomainen voisi samalla joutua tulkitsemaan uskonnollisen yhdyskunnan opin sisältöä, mikä ei välttämättä olisi asianmukaista. Edellä esitetyn perusteella valiokunta siten katsoo, ettei ehdotetun lain 2 §:n 1 momentissa säädettyjä vihkimisoikeuden edellytyksiä ole tarpeen täydentää.

Lakivaliokunta pitää hyvänä ehdotusta siitä, että vihkiminen voitaisiin toimittaa myös muulla kuin suomen tai ruotsin kielellä. Nykyisin ei ole epätavallista, että vihkipari tai toinen heistä edustaa jotakin maahanmuuttajaryhmää.

Sekä vihkimisoikeuden myöntäminen rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille että myönnetyn vihkimisoikeuden valvonta ehdotetaan siirrettäväksi opetusministeriöltä maistraatille. Valiokunta toteaa, että tehtävien siirto on yhteensopiva ministeriöiden kehittämistavoitteiden kanssa, sillä ministeriöistä on pyritty siirtämään tämänkaltaisia ministeriöille kuulumattomia tehtäviä muille viranomaisille. Myös tehtävien siirto maistraatille on perusteltua ja tarkoituksenmukaista ottaen huomioon maistraattien pitkäaikainen kokemus vihkimisasi-
asioista.

Siviilivihkimisen toimittamiseen velvollisten virkamiesten piirin laajentaminen

Hallituksen esityksen 2. lakiehdotuksessa ehdotetaan vihkimiseen velvollisten virkamiesten piiriä laajennettavaksi, koska siviilivihki­jöiden resurssit eivät ole kaikissa osissa Suomea vas-

tanneet vihkimispalveluiden kysyntää. Vihkimisoikeus myönnettäisiin maistraateissa julkiselle notaarille sekä kärjäoikeuksissa kärjäviskaalille ja laamannin määräyksestä notaarille.

Valiokunta pitää vihkimiseen velvollisten piirin laajentamista kannatettavana ja tarpeellisenä. On kuitenkin mahdollista, ettei uudistus välttämättä tuo lisäresursseja vihkipalveluihin kaikilla niillä alueilla, joilla tällainen tarve on. Notariiden määrä voi vähentyä, kun kärjäoikeusverkosto supistuu kärjäoikeusuudistuksen myötä. Samoin voi vaikuttaa kiinteistöasioiden siirto pois tuomioistuimista. Lakivaliokunta pitääkin tärkeänä, että organisaatiouudistuksessa otettaisiin huomioon vihkimispalveluiden kysynnästä johtuva resurssitarve.

Vihkimisoikeuden myöntäminen siviilivihkijälle

Hallituksen esityksen 2. lakiehdotuksessa ehdotetaan lisäksi, että siviilivihkijöiden piiriä laajennettaisiin myös edellä käsiteltyjen virkamiesten piirin ulkopuolelle. Tämä perustuu siihen, että vihkimiseen velvollisten virkamiesten määrä ei kaikilla alueilla riitä kattamaan siviilivihkimispalvelujen tarvetta. Näin on erityisesti Lapissa, jossa yhä useammat ulkomaalaiset haluavat tulla vihityiksi. Esityksessä ehdotetaan, että maistraatti voisi myöntää vihkimisoikeuden yksityiselle henkilölle, jos se on tarpeen siviilivihkijöiden riittävän määrän turvaamiseksi maistraatin toimialueella. Vaikka tarvetta tällaisille siviilivihkijöille on nykyisin lähinnä Lapissa, voi muuallakin Suomen matkailualueilla syntyä vastaava tarve.

Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan uskoa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi. Perustuslakivaliokunta on hallituksen esitystä koskevassa lausunnossaan todennut, että tämä vaatimus on oikeudellinen edellytys, jonka täytyminen jää tapauskohtaisesti arvioitavaksi. Koska siviilivihkimisten määrät suhteessa vihkimiseen oikeutettujen viranhaltijoiden määriin eivät muualla ole nousseet niin suuriksi kuin Lapin matkailualueilla, siviilivihkimisoikeuden

ulottamiseen koko maahan yhden maistraatin toimialueen sijasta on perustuslakivaliokunnan mukaan lähtökohtaisesti suhtauduttava kriittisesti.

Lakivaliokunta kuitenkin katsoo, että vihkimisten tarkoituksenmukaiseksi toimittamiseksi on perustelua, että maistraatin nimittämän vihkijän toimialuetta ei rajoiteta kyseisen maistraatin toimialueelle. Siitä huolimatta, että siviilivihkijän määräämisen tarve arvioidaan maistraattikohtaisesti, valiokunnan mielestä siviilivihkijän toimivallan ulottaminen koko maahan parantaa mahdollisuuksia tehtävän suorittamiseen ja palvelun tarjoamiseen.

Valiokunnan käsityksen mukaan maistraatin nimittämän vihkijän toimialueen rajoittaminen voisi aiheuttaa myös ongelmia. Ensinnäkin muiden vihkijöiden alueellista toimivaltaa ei ole rajoitettu, vaan toimivalta käsittää koko maan. Maistraatin nimittämän vihkijän toimivallan rajoittaminen maistraatin toimialueelle merkitsisi siten poikkeusta muiden vihkijöiden toimialueeseen. Lisäksi vihkimispalveluja käyttävien kannalta maistraatin nimittämän vihkijän toimivallan rajoittaminen voisi aiheuttaa käytännönkin ongelmia, koska maistraattien toimialueiden rajat eivät ole yleisesti tunnetut. Se, ettei vihkimisen toimittaneella ole ollut vihkimisoikeutta sen vuoksi, että vihkiminen on toimitettu maistraatin toimialueen ulkopuolella, merkitsisi myös vihkimisen mitättömyyttä. Tätä voidaan pitää avioparin kannalta kohtuuttomana seurauksena. Lakivaliokunnan mielestä järjestelmässä on hyvä olla myös joustavuutta. Lapin maistraatin nimittämä vihkijä voisi siten toimittaa vihkimisiä esimerkiksi Kuusamossa, joka kuuluu Pohjois-Pohjanmaan maistraatin piiriin. Yksityisen vihkijän toimialuetta ei ole tarvetta rajoittaa senkään vuoksi, että on todennäköistä, että palveluista perittävät kustannukset ohjaavat käytännössä palvelujen kysyntää.

Vihkimisoikeusmaksut

Hallituksen esitykseen sisältyvän 2. lakiehdotuksen 17 c §:n mukaan valtion viranomaisen toimittamasta avioliiton esteiden tutkinnasta ja vihkimisestä ei peritä maksua. Vihkipareilla oli-

si siten edelleenkin mahdollisuus tulla vihityiksi maksutta, jos vihkiminen tapahtuu virka-aikana ja -paikalla. Maksulliseksi sen sijaan ehdotetaan vihkimiset, jotka toimitetaan virka-ajan ulkopuolella tai virka-aikana, mutta virkapaikan ulkopuolella, sekä ne, jotka toimittaa vihkijä, jolle maistraatti on myöntänyt vihkimisoikeuden. Maksun ja korvauksen suuruudesta säädetään valtioneuvoston asetuksella valtion maksuperustelaissa (150/1992) säädettyjen perusteiden mukaisesti.

Valtion viranomaisten toimipaikkojen vähentämisen myötä myös vihkimisviranomaisten toimipaikat mahdollisesti vähenevät. Tällöin voi syntyä tilanne, jossa vihkiparin asuinpaikkakunnalla, jossa vihkiminen halutaan toimitettavaksi, ei ole vihkimisviranomaisen toimipaikkaa, ja lähin vihkimisviranomainen on kaukana, jopa satojen kilometrien päässä. Tällaisissa tapauksissa voidaan valiokunnan käsityksen mukaan ottaa huomioon maksuperustelain 6 §:n 3 momentti, jonka mukaan maksu voidaan tietyin edellytyksin määrätä suoritteiden omakustannusarvoa alemmaksi tai jättää kokonaan perimättä.

Avioliiton estetutkinta olisi viranomaisen ilmaisupalvelu myös ulkomaalaisille vihkipareille. Lakivaliokunnan saaman selvityksen mukaan ulkomaalaisten vihkiparien estetutkintaan joudutaan kuitenkin käytännössä käyttämään huomattavan paljon aikaa, koska esteitä ei voida tutkia väestötietojärjestelmän avulla. Nyt käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen valmistelussa ei ole tutkittu eikä arvioitu avioliiton esteiden tutkintaa ja siitä aiheutuvaa työmäärää. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että ulkomaalaisten parien vihkimistoimitusten määrää ja niistä aiheutuvaa työmäärää viranomaisissa seurataan ja arvioidaan sekä tarvittaessa selvitetään, tulisiko avioesteiden tutkinnan maksuttomuudesta joiltakin osin luopua.

Uskonnottomat katsomusyhteisöt

Uskonnottomat katsomusyhteisöt ovat asiantuntijakuulemisessa tuoneet esiin sen, että niille tulisi myöntää vihkimisoikeus uskonnottomien aseman parantamiseksi. Lakivaliokunta kuitenkin yhtyy hallituksen esityksen perusteluissa

esitettyyn näkemykseen, ettei vihkimisoikeuden myöntäminen uskonnottomille katsomusyhteisöille ole tarpeen vihkimistehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi. Saadun selvityksen mukaan uskonnottomat katsomusyhteisöt pitävät vihkimistä yksinomaan oikeudellisena toimenpiteenä, johon ei sisälly uskonnon harjoittamista. Vaihtoehtona tällaiseksi oikeudelliseksi toimitukseksi voidaan pitää jo olemassa olevaa siviilivihkimistä.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Laki vihkimisoikeudesta

8 §. Väliaikainen määräys. Perustuslakivaliokunta on hallituksen esityksestä antamassaan lausunnossa katsonut, ettei väliaikaisen määräyksen sisältö käy pykälän 1 momentista ilmi. Lakivaliokunta yhtyy perustuslakivaliokunnan näkemykseen ja ehdottaa väliaikaisen määräyksen sisällön täsmentämistä.

Edellä mainitussa lausunnossaan perustuslakivaliokunta on esittänyt, että pykälän 3 momenttia on syytä vihkiäjän oikeusturvan vuoksi muuttaa mahdollistamalla muutoksenhaku väliaikaisesta määräyksestä. Lakivaliokunta kuitenkin katsoo, ettei väliaikaiseen määräykseen tule järjestää muutoksenhakua. Perustuslain 21 § muutoksenhakuoikeuden turvaamisesta ei estä säätämästä vähäisiä poikkeuksia tähän oikeuteen, kunhan poikkeukset eivät muuta oikeuden asemaa pääsääntönä eivätkä yksittäistapauksessa vaaranna yksilön oikeusturvaa. Muutoksenhausta väliaikaiseen määräykseen on säädetty poikkeuksia eräissä muissa laeissa, esimerkiksi avioliittolain 31 §:n 3 momentissa (411/1987), holhoustoimesta annetun lain (649/2007) 79 §:ssä sekä lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) 17 §:ssä. Muutoksenhausta väliaikaiseen määräykseen säätäminen nyt käsiteltävänä olevassa lakiehdotuksessa merkitsisi sitä, että vihkimisoikeuden peruuttamista koskevaa asiaa käsiteltäisiin samanaikaisesti kahdessa eri toimielimessä. Maistraatissa jatkettaisiin vihkimisoikeuden peruuttamisen käsittelyä, kun taas hallinto-

oikeudessa käsiteltäisiin muutoksenhakua väliaikaiseen määräykseen. Lakivaliokunnan mielestä tämä ei olisi asian- eikä tarkoituksenmukaista. Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että maistraatin lopullista päätöstä vihkimisoikeuden peruuttamista koskevassa asiassa voidaan joka tapauksessa valittaa hallintolainkäyttölain mukaisesti.

10 §. Vihkimisoikeusrekisterin tietojen käyttäminen. Asiantuntijakuulemisessa on tuotu esiin se, ettei hallituksen esityksestä ilmene, poistetaanko vihkimisoikeuden peruuttamisen kohteeksi joutuneen henkilön henkilötiedot vihkimisoikeusrekisteristä tai onko vihkimisoikeuden peruuttamista koskeva tieto julkinen. Valiokunta katsoo, ettei tämä anna aihetta säännöstarjoustuksiin, sillä ehdotetun lain 9 §:n mukaan rekisteriin talletetaan muun muassa peruuttamispäätöksen antopäivä. Lakiehdotuksen 10 §:stä taas ilmenee, että rekisteritiedot ovat julkisia ja ne säilytetään pysyvästi. Tieto vihkimisoikeuden peruuttamisesta ei ole vihkimisoikeuden haltijan oikeusturvan kannalta ongelmallinen, koska rekisteriin ei tallenneta tietoa peruuttamisen syystä. Valiokunnan mielestä tiedon pysyvä säilyttäminen rekisterissä on tärkeää, koska pitkänkin ajan kuluttua voidaan joutua selvittämään, onko vihkijällä ollut vihkimisoikeutta.

11 §. Vihkimisoikeusrekisterin teknisestä toimivuudesta vastaava viranomainen. Ehdotetun lain 11 §:n mukaan vihkimisoikeusrekisterin teknisestä toimivuudesta vastaavasta viranomaisesta säädetään valtiovarainministeriön asetuksella. Perustuslakivaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa katsonut, että mainitun viranomaisen määrääminen asetuksella on perustuslain 119 §:n 2 momentin perusteella mahdollista, koska kyseiselle viranomaiselle ei kuulu julkisen vallan käyttöä. Koska jo nyt on tiedossa, että mainittuna viranomaisena tulee toimimaan Itä-Suomen lääninhallitus, ei kuitenkaan ole estettä säätää asiasta laissa.

Lakivaliokunta kuitenkin katsoo, että vihkimisoikeusrekisterin teknisestä toimivuudesta vastaavasta viranomaisesta asetuksella säätämi-

nen on perusteltua. Asetustasolla säätämistä on noudatettu viime vuosina keskitettäessä tehtäviä yhdelle tai muutamalle alue- tai paikallishallinnon viranomaiselle. On myös otettava huomioon, että kun kyse on hallinnon sisäisistä tehtäväjärjestelyistä, ratkaisua on olosuhteiden muuttuessa voitava arvioida joustavasti uudelleen.

12 §. Vihkimisoikeuden peruuttamista koskevan päätöksen noudattaminen. Ehdotetun lain 12 §:n mukaan vihkimisoikeuden myöntämistä koskevaa päätöstä voidaan noudattaa, vaikkei päätös ole saanut lainvoimaa. Vihkimisoikeuden peruuttamista koskevan päätöksen noudattamisesta ei kuitenkaan ole otettu säännöksiä. Tällöin sovellettaisiin hallintolainkäyttölain (586/1996) 31 §:ää, jonka valossa se, missä vaiheessa vihkimisoikeuden peruuttamista koskevaa päätöstä olisi noudatettava, jää kuitenkin jossain määrin epäselväksi.

Jotta sääntely olisi mahdollisimman selkeää, lakivaliokunta ehdottaa, että 12 §:ssä säädetään paitsi vihkimisoikeuden myöntämistä myös sen peruuttamista koskevan päätöksen noudattamisesta. Valiokunta katsoo, että vihkimisoikeuden peruuttamista koskevaa päätöstä tulisi noudattaa, vaikka päätös ei olisikaan lainvoimainen. Tämä on tärkeää, jotta vihkijän vihkimisoikeuden käyttö voidaan viivytyksettä estää tilanteessa, jossa maistraatti on havainnut vihkijän toiminnassa peruuttamiseen oikeuttavia rikkeitä. Tuomioistuimella, josta maistraatin päätökseen on haettu muutosta, olisi kuitenkin oltava oikeus määrätä toisin.

2. Laki avioliittolain muuttamisesta

17 b §. Menettelytapa, jonka mukaisesti vihkimisoikeuden myöntäminen yksityiselle henkilölle on ajateltu käytännössä tulevan vireille, kuvataan 17 a §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa. Kyseisestä säännöksestä ei kuitenkaan ilmene, voiko esimerkiksi vihkimisoikeuden haluava henkilö itse tehdä hakemuksen maistraatille.

Lakivaliokunnan saaman selvityksen mukaan esitystä valmisteltaessa on tarkoitettu, että kysymys vihkimisoikeuden myöntämisestä nyt käsiteltävänä olevassa tilanteessa tulisi vireille maistraatin aloitteesta silloin, kun maistraatti katsoo vihkimiseen oikeutettujen riittävän määrän edellyttävän toimenpiteitä. Valiokunta ehdottaa, että 17 b §:n 1 momenttia muutetaan niin, että siitä käy ilmi, että kysymys vihkimisoikeuden myöntämisestä 17 a §:n 2 momentin nojalla tulee vireille maistraatin aloitteesta.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta ehdottaa,

että 3. ja 4. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomina ja

*että 1. ja 2. lakiehdotus hyväksytään muutettuina (**Valiokunnan muutosehdotukset**).*

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki vihkimisoikeudesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1—7 §
(Kuten HE)

9—11 §
(Kuten HE)

8 §

12 §

Väliaikainen määräys

Päätöksen noudattaminen

Jos siihen on painavia syitä, maistraatti voi vihkimisoikeuden peruuttamista koskevassa asiassa antaa väliaikaisen määräyksen, *jolla vihkimisoikeus väliaikaisesti peruutetaan*. Määräys voidaan antaa vihkijää kuulematta.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

Vihkimisoikeuden myöntämistä *ja sen peruuttamista koskevaa päätöstä noudatetaan*, vaikka päätös ei ole saanut lainvoimaa, *jollei muutoksenhakutuomioistuimella toisin määrää*.

13 §
(Kuten HE)

2.

Laki**avioliittolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 13 päivänä kesäkuuta 1929 annetun avioliittolain (234/1929) 16 a §, sellaisena kuin se on laissa 58/2005,

muutetaan 14 ja 17 §, sellaisina kuin ne ovat, 14 § laeissa 411/1987 ja 417/1993 sekä 17 § mainitussa laissa 411/1987 ja laissa 1428/1992, sekä

lisätään lakiin uusi 17 a—17 c ja 113 a § seuraavasti:

14, 17 ja 17 a §
 (Kuten HE)

17 b §

Kysymys vihkimisoikeuden myöntämisestä 17 a §:n 2 momentin nojalla tulee vireille maistraatin aloitteesta. Vihkimisoikeus voidaan myöntää sille, joka on suorittanut oikeustieteen ylemmän korkeakoulututkinnon ja jonka voidaan työkokemuksensa tai muiden seikkojen perusteella olettaa toimivan tehtävässään moitteet-

tomasti. Tällainen oikeus merkitään vihkimisoikeusrekisteriin siten kuin vihkimisoikeudesta annetun lain 9 §:ssä säädetään.

(2—4 mom. kuten HE)

17 c ja 113 a §
 (Kuten HE)

Voimaantulosäännös
 (Kuten HE)

Helsingissä 5 päivänä kesäkuuta 2008

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Heidi Hautala /vihr
 vpj. Anna-Maja Henriksson /r
 jäs. Esko Ahonen /kesk
 Paavo Arhinmäki /vas
 Sampsa Kataja /kok
 Sanna Lauslahti /kok

Outi Mäkelä /kok
 Markku Pakkanen /kesk
 Pirkko Ruohonen-Lerner /ps
 Tero Rönni /sd
 Mirja Vehkaperä /kesk
 vjäs. Timo Heinonen /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Tuokila.